

- платформи Moodle у процесі підготовки майбутніх філологів. *Engineering and Educational Technologies*, 2019. № 7 (3), 106–121.
7. Самолюк Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.1. С. 193.
8. Шаров С., Шарова Т. Електронний підручник історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст. у самостійній діяльності студентів-філологів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2011. № 3. С. 304–311.

Шаров С.В.

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри комп'ютерних наук
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

***Анотація.** У статті розглядаються основні напрямки впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. Зазначається, що розвиток інформаційного суспільства суттєво впливає на освітній процес. Розглядаються характерні ознаки інформаційного суспільства та інформатизації освіти. Звертається увага на перевагах електронних освітніх ресурсах, електронних засобах навчального призначення, електронних підручниках, дистанційної освіти та ін.*

***Ключові слова:** інформаційне суспільство, інформатизації освіти, дистанційна освіта, електронні підручники*

***Sharov S. Informatization of Education as a Vector of Development of Modern Society.** The article considers the main directions of implementation of information and communication technologies into the educational process. It is noted that the development of the information society significantly affects the educational process. There are considered the characteristic features of the informational society and informatization*

of education. Attention is paid to the advantages of electronic educational resources, electronic teaching aids, electronic textbooks, distance education, etc.

Key words: *informational society, informatization of education, distance education, electronic textbooks*

Сьогодні стрімкий технологічний розвиток призвів до глибинних процесів інформатизації суспільства, що передбачає впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у більшість сфер діяльності людини та їх значний вплив на виробництво, спілкування, побут, освіту тощо. Такий якісно новий етап розвитку людства отримав назву інформаційного суспільства, в якому держава забезпечує високий рівень інформатизації усіх галузей, а будь-яка людина може створювати, споживати, передавати інформацію [8, с. 129]. До характерних рис інформаційного суспільства можна віднести наступні: превалювання інформаційного виробництва перед матеріальним; інформація стає важливим стратегічним ресурсом; застосування автоматизованих інформаційних систем та інтелектуальних інформаційних для пошуку, обробки та передачі інформації; вільний доступі до інформації, що викладена у різних джерелах [10, с. 32]; поява багатьох професій, пов'язаних з розробкою програмного забезпечення, обробкою інформації тощо.

Дійсно, з розвитком Internet, появою сучасних цифрових пристроїв ІКТ увійшли у життєдіяльність людини на рівні використання соціальних мереж для спілкування, електронних освітніх ресурсів для навчання та освіти упродовж життя, різноманітних засобів для забезпечення електронної комерції тощо. Водночас, всі вищезазначені переваги інформаційного суспільства передбачають певний рівень інформаційної культури споживачів інформації (користувачів). У цьому контексті слід звернути увагу на окремих питаннях, що потребують вирішення. По-перше, людина, яка мало обізнана у сучасних цифрових технологіях, почуває себе незручно під час знаття готівки у банкоматі, поповнення телефонного рахунку через термінал, інших ситуаціях, пов'язаних з використанням цифрових пристроїв. Причинами низького рівня інформаційної культури можуть бути: небажання адаптуватися до сучасних технологій; похилий вік

людини; низьке матеріальне становище та неможливість придбати сучасні гаджети.

По-друге, інформаційне суспільство може призвести до появи таких негативних наслідків, як зменшення часу на відпочинок та інтенсифікацію діяльності у межах робочого дня, зниження рівня відповідальності під час здійснення математичних розрахунків, чатове руйнування приватного життя [10, с. 34], підвищення вимог до захисту персональних даних та підвищення ризику їх втрати, в окремих випадках втрата або підміна особистої ідентичності, поява різного роду залежності від цифрових гаджетів, фізичне та психічне виснаження тощо.

По-третє, зростання впливу засобів масової інформації (ЗМІ), у тому числі електронних, на свідомість громадян може призвести до маніпулювання ними, поширення фейкової інформації. Це відбувається внаслідок некоректного або неповного відображення інформації, створення сфабрикованих новин з метою маніпуляції громадською думкою та ін.

Велика швидкість перетворень, пов'язаних з розвитком інформаційного суспільства, актуалізує потребу в оперативному реагуванні на нові умови життєдіяльності. Як наслідок, для комфортного почування в умовах інформаційного суспільства людині потрібно постійно вчитися та опановувати ІКТ, критично оцінювати інформацію, що знаходиться в Internet-просторі та пропонується ЗМІ, розвивати навички медіаграмотності, піклуватися про особистісні дані та їх безпеку.

Одним із пріоритетних напрямків інформатизації суспільства є інформатизація освіти, яку можна вважати одним із пріоритетних напрямків розвитку вітчизняного інформаційного суспільства. Ця педагогічна категорія визначається як сукупність процесів, спрямованих на задоволення різноманітних потреб всіх учасників освітнього процесу, зокрема організаційних, наукових, освітніх, виробничих, управлінських тощо. У процесі інформатизації освіти створюється певне комп'ютерно-орієнтоване середовище, складовими частинами якого освітні ресурси, інформаційні системи [4, с. 7], інші засоби та технології тощо.

Впровадження ІКТ в освітній процес можна пояснити декількома об'єктивними причинами: за допомогою ІКТ прискорюється процес передачі накопиченого соціального та технологічного досвіду; вони надають можливість підвищити якість освітнього процесу та швидше адаптуватися людині до соціальних змін та навколишнього середовища; впровадження ІКТ дозволяє поступово сформувати нову освітню парадигму, що відповідає вимогам інформаційного суспільства [3, с. 132]. На думку авторитетних фахівців, на процес інформатизації освіти впливають сучасні тенденції розвитку інформаційного суспільства, серед яких виділяються наступні:

- розвиток мобільно-орієнтованих технологій та реалізація доступу до даних за допомогою мобільних пристроїв;
- розвиток та впровадження хмарних обчислень;
- використання баз даних та інформаційних систем, технології великих даних;
- використання технологій бездротового доступу до даних;
- використання Інтернету людей (IoP) та Інтернету речей (IoT);
- актуалізація питань, пов'язаних з кібербезпекою та захистом інформаційних систем;
- розвиток індустрії розробки програмного забезпечення, які забезпечують принципи кросплатформності [1, с. 191].

Методично-обґрунтоване використання ІКТ дозволяє підвищити ефективність освітньо-виховного процесу, а саме: реалізувати можливість роботи з навчальним матеріалом у зручній для здобувача освіти час; забезпечити наочність навчального матеріалу, зробити його більш доступним та різноманітним; підвищити мотивацію здобувачів освіти на опанування новими технологіями; забезпечити можливість контролю та самоконтролю знань здобувачів освіти; спрямувати пізнавальну активність здобувачів освіти на самостійне опрацювання навчальної інформації та освіти впродовж життя.

I. Хомишин до основних ознак інформатизації освіти відносить такі: можливість отримати доступ до різних джерел навчальної інформації за допомогою мережі Internet, різноманітні способи отримання нових знань та формування навичок; формування нового змісту освіти, орієнтація на компетентнісний підхід, креативне мислення, самостійна навчальна діяльність; впровадження нових форм

освіти, зокрема дистанційного навчання; урізноманітнення засобів та форм спілкування, посилення комунікації на різних рівнях (міжнародному, державному, особистісному тощо) у різних напрямках (економічна, культурна, наукова тощо) [9, с. 126].

На сьогодні інформатизації освіти відбувається на всіх рівнях, починаючи від початкової школи та закінчуючи закладами вищої освіти. Найбільш активно процеси інформатизації відбуваються у закладах вищої освіти, які мають достатню автономію для впровадження інноваційних підходів до викладання з метою розвитку професійних та загальних компетентностей сучасного фахівця.

Розвиток Internet, його доступність для значної частини населення, необхідність саморозвитку та підвищення конкурентоспроможності зумовили виникнення різноманітних онлайн платформ відкритої освіти, появу сучасних технологій навчання, зокрема e-learning та m-learning. До переваг e-learning слід віднести різноманітність освітніх електронних ресурсів, можливість поєднувати навчання та роботу, зниження вартості навчання, доступ до освіти осіб з особливими освітніми потребами, формування власної освітньої траєкторії, територіальна незалежність та інтернаціоналізації освітнього процесу, використання різних джерел навчальної інформації.

Ефективним засобом забезпечення онлайн освіти є використання різноманітних електронних освітніх ресурсів (ЕОР), які дозволяють забезпечити урізноманітнення освітнього процесу, використання різних форм діяльності здобувачів вищої освіти у процесі самостійної навчальної діяльності, застосування широкого спектру можливостей ІКТ для організації освітньої діяльності, зокрема інтерактивних способів комунікації та унаочнення навчального матеріалу [5, с. 141].

Сучасним представником ЕОР є електронні підручники (ЕП), які почали активно розроблятися з 2018 року у межах всеукраїнського експерименту «Електронний підручник для загальної середньої освіти». До переваг ЕП слід віднести структурованість навчального матеріалу, використання мережі Інтернет та хмарних технологій для збереження навчальної інформації, можливість керувати процесом вивчення дисципліни, модульність, активне використання мультимедіа, інтерактивність [2, с. 22].

Поряд із програмними освітніми розробками, що висувалися на конкурс електронних підручників, відбувається процес розробки авторських електронних підручників. Ми згодні з Т. Вакалюк, яка наголошує на необхідності розробки електронних підручників з окремих предметів. Їх використання в освітньому процесі дозволить підвищити зацікавленість здобувачів освіти до вивчення дисципліни та спонукати їх до вибору майбутнього професійного шляху [2, с. 24]. Так, наприклад, звернемо увагу на багатокористувацький електронний підручник з української літератури для учнів 8-го класу, який працює в різних режимах (адміністратор, учитель, учень), містить текстову, звукову, відеоінформацію, блок тестування, блок звітів, дозволяє змінювати послідовність навчального матеріалу тощо [11, с. 161].

На рівні закладів вищої освіти успішно впроваджуються елементи дистанційної освіти, що передбачає навчання на відстані з використанням дистанційних технологій навчання [3, с. 133]. Практична реалізація дистанційної форми навчання здійснюється за допомогою різноманітних систем управління навчанням (learning management system, LMS), зокрема Moodle. Такі системи мають різноманітні засоби спілкування та обміну досвідом між викладачами та здобувачами вищої освіти, забезпечують проходження курсу у вільний час, дозволяють використовувати мультимедіа, здійснювати контроль навчальних досягнень здобувачів освіти за допомогою різних форм тестових завдань, мають блок звітів [7, с. 110], можливість фільтрації логів активності зарахованих користувачів курсу тощо. Не слід забувати про потужні можливості масових відкритих онлайн курсів, які повною мірою підтримують принципи відкритої освіти та масовості. Їх популярність на даний момент призвели до збільшення кількості онлайн платформ, у тому числі україномовних, значному збільшенню кількості онлайн курсів різних тематичних напрямків.

Якщо мати на увазі поєднання традиційної та електронної форм навчання під час організації освітнього процесу, то слід звернути увагу на перевагах змішаного навчання: опрацювання важких питань під час аудиторної роботи та обробка навчального в дистанційному режимі, різноманітність форм навчання, врахування індивідуальних освітніх досягнень здобувачів освіти, розвиток інформаційної культури

[6, с. 120], створення певного віртуального середовища у межах вивчення дисципліни. На нашу думку, саме змішане навчання надає можливість поєднати позитивні практики кожної форми навчання та уникнути слабких сторін.

Отже, розвиток інформаційного суспільства та інформаційно-комунікаційних технологій зокрема суттєво впливає на освітній процес. Застосування ІКТ стимулює широке використання сучасних способів навчання, таких як дистанційна освіта, електронні освітні ресурси, електронні засоби навчального призначення, електронні підручники тощо. Це дозволяє підняти вищу освіту на якісний рівень та об'єднати різні регіональні інформаційні освітні ресурси в єдине освітнє середовище. Водночас, незважаючи на багаторічний досвід використання різних типів програмно-педагогічних засобів у навчальному процесі, їх потенційні можливості залишаються невичерпаними.

Література

1. Биков В.Ю., Спірін О.М., Пінчук О.П. Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти. *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України)*. 2017. С. 191–198.
2. Вакалюк, Т.А., Кончаківський Ю.О. *Переваги використання електронних посібників у навчальних закладах України. Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2014. № 4(116). С. 22–24.
3. Готько О., Чайковська О. Інформаційно-комунікаційні технології як сучасний засіб навчання в освіті. *Молодь і ринок*. 2015. № 4. С. 130–134.
4. Гуревич Р.С. Інформатизація освіти—важливий чинник розвитку суспільства XXI століття. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2016. Т. 47. С. 5–10.
5. Коношевський Л.Л., Коношевський О.Л. Використання ІКТ у навчальному процесі як засобу підвищення доступності та якості освітніх послуг. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2017. № 48. С. 139 – 143.

6. Коротун О.В. Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. *Інформаційні технології в освіті*. 2016. № 3. С. 117–129.
7. Павленко О.М. та ін. Реалізація дистанційної форми навчання засобами платформи Moodle у процесі підготовки майбутніх філологів. *Інженерні та освітні технології*. 2019. Т. 7. № 3. С. 106–121.
8. Петрухно Ю.С. Інформаційне суспільство: поняття, основні складові, характеристика. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. 2014. № 1(19). С. 127–133.
9. Хомишин І.Ю. Принцип інформатизації освіти в умовах глобалізації суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць. 2016. № 850. С. 123–128.
10. Шарова Т.М., Москальова Л.Ю. Ретроспективний аналіз розвитку інформаційного суспільства. *Актуальные научные исследования в современном мире*. 2018. Т.7. № 39. С. 31–35.
11. Шарова Т.М., Шаров С.В., Лубко Д.В. Особливості розробки електронного підручника з української літератури. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Технічні науки. 2021. Т. 32(71), № 1. Ч. 1. С. 159–165.